

Documents

Avaluació del projecte Filosofia 3/18 a Argentona

31

Documents

Avaluació del projecte Filosofia 3/18 a Argentona

Consell Superior
d'AVALUACIÓ
del Sistema Educatiu

URL: www.gencat.cat/ensenyament

Aquest llibre està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-No comercial Compartir igual 3.0 Espanya.

Per veure'n una còpia, visiteu: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/legalcode.ca>

Els termes de la llicència impliquen que aquest material pot ser:

- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que se'n reconegui l'autoria;
- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que l'ús no sigui comercial, i
- utilitzat per generar una obra derivada sempre que aquesta quedi subjecta a una llicència idèntica a aquesta.

Avaluació del projecte Filosofia 3/18 a les escoles d'Argentona

© Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu
Departament d'Ensenyament
Generalitat de Catalunya

Barcelona, maig de 2015

ÍNDEX

Presentació.....	3
1. Introducció al projecte.....	4
2. Desenvolupament del projecte Filosofia 3/18 a Argentina.....	4
3. Antecedents.....	5
4. Característiques bàsiques del projecte.....	5
5. Avaluació del projecte.....	7
5.1. Finalitat de l'estudi	
5.2. Metodologia	
5.3. Model d'avaluació emprat	
5.4. Qüestionari	
5.5. Tractament de dades	
6. Conclusions.....	23
7. Consideracions finals.....	26
8. Bibliografia.....	27

PRESENTACIÓ

Fa anys, el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu va rebre l'encàrrec de la Conselleria d'Ensenyament d'avaluar el desenvolupament del projecte Filosofia 3/18, que fa gairebé trenta anys que s'aplica a diversos centres de Catalunya, en diferents etapes educatives, gràcies a la implicació i entusiasme de moltes persones, sota el paraigua del Grup IREF.

El primer resultat d'aquesta avaluació es va publicar al maig de l'any 2012, al número 20 de la col·lecció 'Documents'. En aquest volum antic hi ha informació sobre què és el projecte Filosofia 3/18 i sobre l'avaluació del desenvolupament del projecte, duta a terme a partir d'un treball de camp rigorós.

En aquella ocasió, molts dels centres que s'havien implicat en el projecte explicaven com l'aplicació del projecte Filosofia 3/18 havia transformat el comportament de l'alumnat, més enllà de l'aula de filosofia. I és que el projecte estimula les capacitats de raonar, d'argumentar, de respectar l'opinió dels altres i d'afrontar situacions diverses en els nostres estudiants, i ben segur que pot contribuir a preparar persones capaces de viure en societat raonant i pensant per si mateixes des d'una perspectiva democràtica.

El número 31 de la col·lecció 'Documents' acull una altra baula d'aquell procés avaluat. Ara es tracta d'analitzar la materialització del programa en un municipi concret, que en aquest cas és el d'Argentona, i de poder observar la contribució del programa als reptes socioeducatius que són intrínsecs a l'escola. A partir de l'any 2011, les quatre escoles d'educació infantil i primària d'Argentona, totes de titularitat pública, s'han apuntat al programa. L'avaluació s'ha centrat en dues d'aquestes escoles, que formen el grup de control, i en un grup de contrast, que s'ha obtingut d'una escola de Premià de Mar. S'ha passat un qüestionari als dos grups d'informants, formats per mestres i per famílies.

A grans trets, es pot concloure que les competències actitudinals i cognitives valorades obtenen una valoració més alta en el grup de participants en el projecte Filosofia 3/18 que no pas en el grup de contrast. La lectura detallada d'aquest informe permet, com és lògic, perfilar molts matisos, així com també posa en evidència els punts forts i els punts febles del programa. En qualsevol cas, la idea que se'n desprèn és que val la pena invertir recursos i esforços en iniciatives com aquesta, que ajuden els nostres alumnes d'avui a pensar, a respectar-se i a argumentar. Perquè els nostres alumnes d'avui són els ciutadans i ciutadanes de demà.

Joan Mateo

President del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu

1. INTRODUCCIÓ AL PROJECTE

Aquest estudi d'avaluació s'ha de considerar com una addenda al procés avaluatiu realitzat el 2012 pel Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE) i publicat en el número 20 de la col·lecció 'Documents'.

Els objectius de l'avaluació de l'any 2012 eren d'ampli abast i estaven centrats en trobar el potencial, l'aplicabilitat, els efectes i la contribució general del projecte Filosofia 3/18 a l'educació. En canvi, del que es tracta en aquest estudi és d'analitzar la materialització del programa en un municipi concret, que en aquest cas és el d'Argentona, i de poder observar la contribució del programa als reptes socioeducatius definits en l'apartat següent.

2. DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE FILOSOFIA 3/18 A ARGENTONA

L'interès inicial per aquest projecte va sorgir a partir del fet que, des de l'Ajuntament d'Argentona, es va fer un estudi dels "consums" de l'alumnat d'educació secundària a Argentona i quasi paral·lelament es redactés un Pla de Drogues, centrat en objectius clau com ara: aprendre a pensar, aprendre a reflexionar, aprendre a dir no, aprendre a prendre decisions, autonomia, autoestima. En aquest sentit, el projecte Filosofia 3/18 es va entendre com una de les mesures preventives.

Per donar resposta des dels centres educatius a aquesta problemàtica social, s'ha aplicat a partir del 2011 el projecte Filosofia 3/18 a totes les escoles d'educació infantil i primària del municipi d'Argentona. La singularitat del cas resideix en el fet que totes les escoles del municipi són públiques.

El projecte té per objectiu ajudar a l'alumnat a:

- a) Estar més atent al discurs.
- b) Ser més reflexiu i més raonable, tot proporcionant-li les eines perquè pugui millorar la capacitat de judici.
- c) Descobrir que pensar serveix perquè els joves siguin autònoms.
- d) Pensar per ells mateixos.
- e) Explorar alternatives diferents als seus punts de vista.
- f) Descobrir els propis prejudicis.
- g) Trobar raons per a les seves creences.

Hi ha moltes escoles de Catalunya que treballen el projecte Filosofia 3/18, algunes de les quals ja fa més de 20 anys que ho fan.

3. ANTECEDENTS

El projecte Filosofia 3/18 té antecedents, tant a Catalunya com en d'altres països. A Catalunya hi ha experiències educatives en el marc d'aquest projecte des de l'any 1987.

A grans trets, el projecte Filosofia 3/18 consisteix en una adaptació al català de quatre programes del projecte conegut internacionalment amb el nom de *Philosophy for Children*. Els altres han estat creats pel Grup IREF, de manera que avui es pot parlar de l'existència d'un currículum ampli i sistemàtic, que parteix de la filosofia com a disciplina fonamental. Es tracta d'un projecte que concreta el desig general d'ensenyar a pensar i s'enquadra dins de la tradició anglosaxona del pensament crític.

4. CARACTERÍSTIQUES BÀSIQUES DEL PROJECTE

a) La cadena de valor

La cadena de valor és un descriptor coherent que aglutina els aspectes claus que caracteritzen un programa. Els elements claus que la caracteritzen són la finalitat, els objectius operatius, les estratègies, les activitats i els recursos.

Tots aquests elements han de tenir una rellevància, és a dir, han de ser significatius. En el cas dels objectius que es pretenen assolir, per exemple, han de ser pocs però amb pes, importants i avaluable. A més, els elements han de tenir una coherència externa, és a dir, que hi ha d'haver afinitat entre els diferents elements que configuren la cadena de valor: la finalitat ha de tenir afinitat amb els objectius, els objectius n'han de tenir amb les estratègies, etc.

La finalitat del projecte Filosofia 3/18 es podria definir com la millora de l'autonomia personal dels joves, reforçant les habilitats del pensament i les actituds tant morals com intel·lectuals.

Els objectius operatius del projecte són aconseguir que l'alumnat:

1. Millori l'atenció al discurs.
2. Sigui més reflexiu.
3. Sigui més raonable.
4. Millori la capacitat de judici.
5. Pensi per ell mateix.
6. Explori alternatives als seus punts de vista.
7. Analitzi els propis prejudicis.
8. Trobi raons per a les seves creences.

Les estratègies principals i les activitats d'aquest projecte són:

- La introducció al currículum de la matèria de filosofia, que fa de l'alumnat el protagonista del seu propi aprenentatge.

- L'adaptació dels materials internacionals i l'aportació del Grup IREF, especialment en l'ampliació del currículum i en la proposta estètica complementària, que s'ha fet per tal que el projecte sigui perfectament aplicable.

S'aplica una forma d'aprenentatge i d'avaluació anomenada FIGUROANALÒGICA, que es basa en el pensament analògic i que és creativa i altament lúdica.

El material bàsic té un suport en les arts (relat, pintura, música, cinema). Es proporcionen uns manuals o dossiers documentats i adequats als nivells educatius de l'alumnat i a les temàtiques a tractar.

Els recursos de què disposa el projecte es poden trobar a la pàgina web del grup IREF, on hi ha un elevat nombre de recursos pensats per donar suport a l'alumnat i al professorat del diferents nivells educatius de l'ensenyament obligatori i postobligatori.

b) Aplicació

En línies generals, el projecte s'adreça a les etapes d'educació infantil, primària i secundària, tant obligatòria com postobligatòria. Al municipi d'Argentona el projecte s'aplica a l'etapa d'educació infantil i primària.

5. AVALUACIÓ DEL PROJECTE

5.1. Finalitat de l'estudi

La finalitat de l'estudi és extreure conclusions de l'aplicació del projecte en el municipi d'Argentona. Es tracta d'observar si es poden detectar millores en:

- a) Les competències associades als objectius del projecte.
- b) La motivació.
- c) El rendiment acadèmic.

L'instrument d'anàlisi és el qüestionari del punt 5.4. Les respostes han de permetre que es pugui arribar a definir la percepció que tenen el professorat i les famílies de l'alumnat que ha desenvolupat el programa.

5.2. Metodologia

a) Metodologia qualitativa

La metodologia triada és de tipus qualitatiu, amb una mostra intencional i raonada. La població de referència és l'alumnat de sisè d'educació primària d'Argentona de dos dels quatre centres d'educació primària existents a Argentona, que tenen l'experiència més consolidada. De les diferents fonts d'informació existents s'han triat les següents:

- Familiars dels alumnes de sisè d'educació primària.
- Docents de sisè d'educació primària.

L'anàlisi de les possibles millores obtingudes per l'aplicació del projecte se centren, com és normal en aquest projecte, en les competències. Cal conèixer quina és la percepció que tenen el professorat i les famílies de les competències desenvolupades en el projecte. La competència cognitiva i la competència actitudinal són, entre d'altres, les que condicionen la manera de raonar i de comportar-se de les persones. Totes aquestes aptituds i actituds conformen la competència personal.

El saber raonar forma part de la competència cognitiva, mentre que el saber ser i el saber estar ho són de la competència actitudinal.

En aquesta anàlisi no es desenvolupen totes les dimensions de la competència personal (no es tracten moltes de les competències cognitives i emocionals). El que s'ha fet és agrupar els ítems del qüestionari de resultats en funció de les competències avaluades.

A la taula núm. 1 es pot observar la funció bàsica dels diferents ítems, corresponents a les 20 preguntes del qüestionari, com s'agrupen i els resultats obtinguts. Hi ha valors que no es poden recollir en l'actualitat per manca de dades, però que ens serveixen per definir la metodologia d'avaluació a seguir en el cas de la possible generalització d'aquest projecte.

Si es caracteritzen els diferents nivells de significativitat de l'estudi de menor a major exhaustivitat, el procés avaluatiu desenvolupat es troba en el nivell II. Els tres nivells tenen caràcter acumulatiu.

Taula 1 - Metodologia

NIVELL	DENOMINACIÓ	CARACTERÍSTIQUES
I	Monitoratge	Seguiment del procés per a la introducció de possibles millores.
II	Valoració	Estudi de percepció, satisfacció, implicació i participació, així com d'eficàcia dels resultats.
III	Avaluació	Identificació de l'impacte (relació causa–efecte) i l'eficiència en els resultats per a la presa de decisions o el rendiment de comptes.

L'estudi desenvolupat es mou més aviat en el nivell II de valoració, de determinació de la percepció que tenen el professorat i les famílies de l'alumnat que ha treballat en el projecte.

b) Observació del treball a l'aula

A partir d'una sessió de treball realitzada per les diferents escoles que participen en el projecte s'ha realitzat una observació a l'aula sobre el procés d'ensenyament i aprenentatge. A continuació, es detalla l'organització d'aquesta sessió de treball.

Desenvolupament de la sessió:

- 1) Presentació del grup d'alumnes.
- 2) Recordatori de les normes a l'aula:
  - a. Respecte per les opinions dels altres
  - b. Respecte pel torn de paraules
  - c. Cura de no emetre opinions que puguin ferir els sentiments dels altres
  - d. Pensar abans de dir les coses
- 3) Lectura reflexiva d'un text.
- 4) Aclariment de conceptes entre ells.
- 5) Escriptura de les preguntes que suggereix el text i plantejament al grup (treball per parelles de centres diferents).
- 6) Tria de la pregunta que doni més joc, evitant aquelles que només demanen si tal persona surt en el text, ja que no dona joc al diàleg filosòfic. Tema triat: LES NORMES.
- 7) Desenvolupament del diàleg filosòfic: Resum adaptat.
  - a. Definició de norma:
    - i. Pauta de comportament d'una persona o grup
    - ii. Pauta de funcionament d'un producte
  - b. Nivell de dependència: Cal distingir entre
    - i. Qui la dicta?
    - ii. La temàtica / obligatorietat de la norma?
    - iii. Qui l'ha de complir?

8) Tria d'imatges per tal de resumir el diàleg filosòfic desenvolupat.

5.3. Model d'avaluació emprat

En síntesi, el model concret que s'aplica passa per cinc passos:

1. Transferir la finalitat del programa a uns objectius operatiu concrets.

La finalitat del programa consisteix a millorar l'autonomia personal dels joves reforçant les habilitats del pensament i les actituds tant morals com intel·lectuals. D'aquí es deriven un seguit d'objectius operatius:

- a. Millorar la seva atenció al discurs.
- b. Ser més reflexiu.
- c. Ser més raonable.
- d. Millorar la capacitat de judici.
- e. Pensar per ells mateixos.
- f. Explorar alternatives als seus punts de vista.
- g. Analitzar els propis prejudicis.
- h. Trobar raons per les seves creences.

2. Passar dels objectius operatius a les competències agrupades.

La taula següent mostra les competències cognitives i actitudinals que es treballen a l'aula.

Taula 2 – Competències analitzades

COMPETÈNCIA COGNITIVA	COMPETÈNCIA ACTITUDINAL
Argumenta opinions	Fa aportacions constructives
És radical / flexible en les opinions	Mostra respecte per les idees dels altres
S'expressa amb cura	Sap dialogar
Es fa comprendre	Busca alternatives per solucionar conflictes
Analitza el significat del conceptes	Construeix idees interactuant
Transfereix coneixements	Té consideració per als interlocutors
Reflexiona críticament	Demana i ofereix col·laboració
	És observador
	Participa activament en el que se li demana
	Ha après a escoltar els companys
	S'esforça per explicar-se
	Té un comportament acceptable

3. Determinar el nivell d'assoliment d'aquestes competències.

El nivell d'assoliment de les competències es determina:

- Mitjançant un qüestionari de percepció aplicat al professorat i a les famílies.
- A partir d'organitzar uns grups de tractament, és a dir, dels grups que han aplicat el projecte i d'uns grups de control de característiques similars i que no ha aplicat el projecte.

4. Esbrinar quines són les competències que cal consolidar, és a dir, les existents i quines són les que cal millorar, és a dir, els punts febles.

5. Treballar en clau individual per definir estratègies de millora.

5.4. Qüestionari

Aquest és el qüestionari adreçat al professorat i a les famílies que es va aplicar.

Col·lectiu observable: ALUMNAT DE 6è		Alumne/a:			
Data:		Persona :Professorat que respon:			
Tècnic observador:		Moment intermedi: (Mim)			
Moment inicial: (MI)					
Moment final: (MF)					
Pregunta ¹	Molt	Bastant	Poc	Gens	Observacions
1. Argumenta les seves opinions o demandes concretes?					
2. Es mostra rígid o radical en les seves opinions?					
3. Fa aportacions constructives?					
4. Mostra respecte per les idees dels altres?					
5. S'expressa amb cura?					
6. Es fa comprendre?					
7. Analitza el significat dels conceptes?					
8. Sap dialogar?					
9. Transfereix coneixement entre diferents matèries o a nivell social?					
10. Busca alternatives per tal de trobar solucions a conflictes ?					
11. Construeix les seves idees interactuant amb els altres?					
12. Reflexiona críticament?					
13. Té consideració i respecte pels interlocutors?					
14. Demana i ofereix col·laboració per resoldre temes complexos?					
15. És observador?					
16. Participa activament en allò que se li demana?					(S'entén que participar no vol dir només parlar, sinó estar atent/a, seguir els diàlegs, pensar en el que s'està dient.)
17. Ha après a escoltar els companys i companyes?					
18. S'esforça per explicar-se?					
19. El seu comportament en el centre és acceptable?					

¹ Els ítems o preguntes d'aquesta llista de comprovació fan referència al conjunt de les competències bàsiques a nivell europeu per a l'ensenyament obligatori.

20. Nivell de satisfacció del projecte					
ALTRES QÜESTIONS A PLANTEJAR:					

Atès que el procés d'avaluació no s'ha pogut començar a l'inici de l'experimentació, no es pot fer una anàlisi comparativa de l'inici del projecte amb el final, per la qual cosa s'ha buscat un grup de contrast d'un centre que no ha desenvolupat el projecte, amb característiques homogènies, tant del centre com de l'alumnat, a nivell de competències bàsiques de sisè d'educació primària. Això permetrà obtenir una informació sobre la millora potencial de les competències identificades en el qüestionari d'avaluació fruit de l'aplicació del projecte.

A l'hora d'aplicar el programa, s'han detectat dos problemes, que s'han hagut de minimitzar per donar al programa la rellevància metodològica que caldria.

- a) La manca de continuïtat del projecte en l'educació secundària obligatòria i postobligatòria implica que sigui més difícil avaluar l'impacte del programa a mitjà termini. I això no pas pel nombre d'alumnes que hi hagin passat, sinó perquè es requereix un temps de maduració de les propostes metodològiques de continuïtat entre l'educació primària i la secundària.
- b) La dificultat de trobar un nombre aproximadament similar entre el grup de tractament i el grup de control. Ha estat difícil involucrar en la resposta al qüestionari els centres i les famílies que no participen en el programa.

Resum de participació

En resum, en el programa Filosofia 3/18 aplicat al municipi d'Argentona hi participen els quatre centres d'educació infantil i primària, que són de titularitat pública.

En l'estudi d'avaluació del programa hi participen dos d'aquests quatre centres, que constitueixen el grup de tractament (setze mestres i setze famílies).

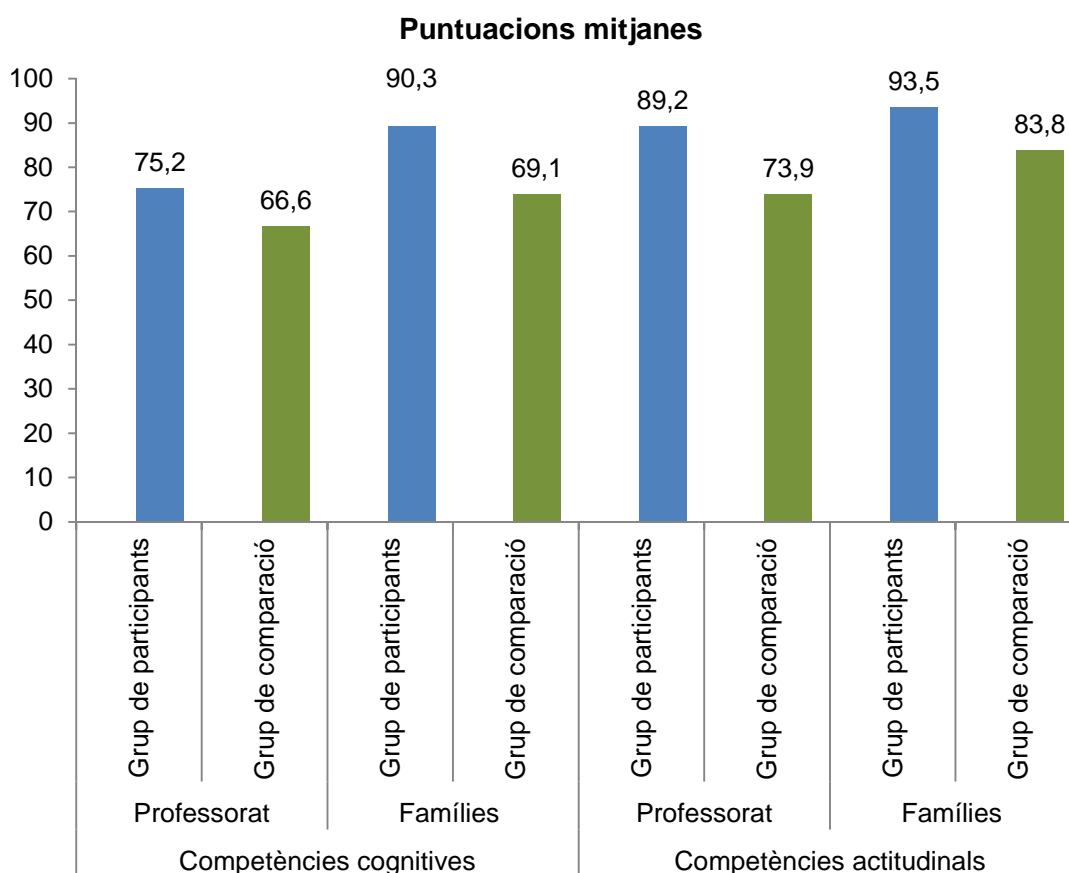
S'ha utilitzat un grup de control per poder comparar les dades obtingudes a partir del qüestionari. Es tracta d'un centre de característiques similars a les del grup de tractament, del municipi de Premià de Mar (divuit mestres i divuit famílies).

5.5. Tractament de dades

En una escala de 0-100, en què el 100 correspon al domini més alt, els valors més favorables corresponen a les competències actitudinals dels alumnes vinculats al projecte Filosofia 3/18: les famílies dels alumnes participants els atorguen 93,5 punts en aquest àmbit, i el professorat, 89,2 punts. Les diferències amb relació al grup de comparació són remarcables: les famílies dels alumnes no participants valoren l'assoliment dels alumnes amb 83,8 punts (-9,7). Pel que fa als docents, la diferència és encara més alta: de 15,3 punts.

D'acord amb la percepció dels col·lectius enquestats, l'assoliment de les competències cognitives és menor que l'assoliment de les competències actitudinals, tant entre els alumnes que participen en el projecte Filosofia 3/18 com entre aquells que no hi estan vinculats. Amb tot, els alumnes participants obtenen puntuacions més favorables que els alumnes del grup de comparació. Les diferències observades en l'assoliment de les competències cognitives es mantenen, encara que la distància ara és més gran entre les famílies que entre el professorat (21,2 i 8,6 punts, respectivament).

Gràfic 1 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives i actitudinals

Per tal d'aprofundir en el coneixement del grau d'adquisició de les competències cognitives i actitudinals, a continuació es presenta el detall de cadascun dels ítems, organitzats per blocs de contingut i per informants (professorat i famílies).

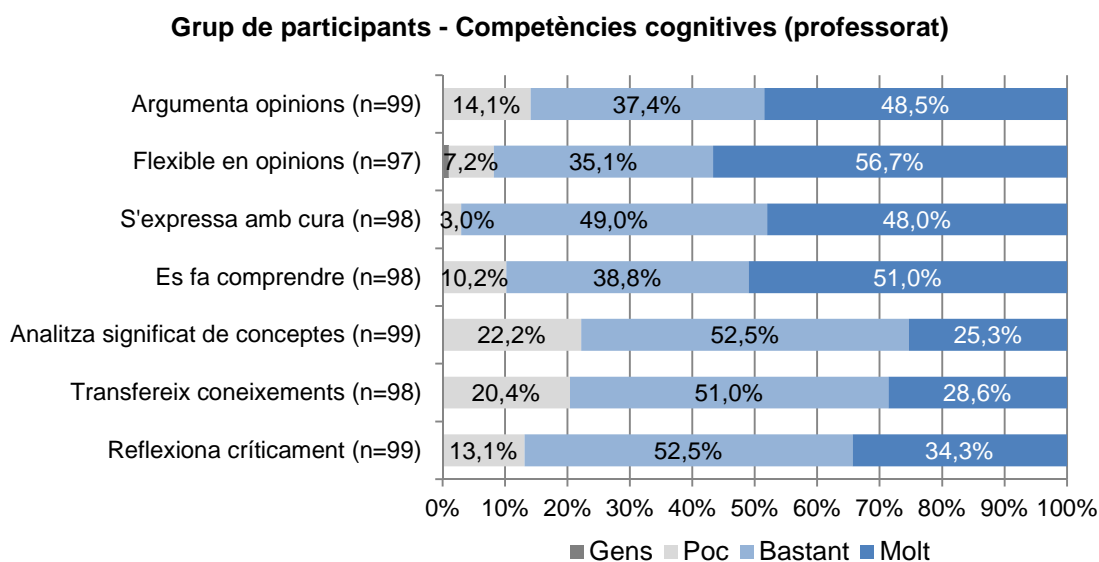
Anàlisi dels resultats per ítems

S'analitzen primer les competències cognitives. Segons les percepcions del professorat, pràcticament la meitat dels alumnes que participen en el projecte

Filosofia 3/18 compten amb un nivell molt alt a l'hora d'expressar idees de manera oral o escrita, de fer-se comprendre, de donar raons que demostren o justifiquen una idea i de desenvolupar ordenadament una idea o un concepte. En aquest grup d'ítems, el percentatge d'alumnes amb un baix assoliment sempre és inferior al 15%.

Tot i que les percepcions continuen sent favorables, la capacitat dels alumnes per analitzar el significat dels conceptes, de ser capaç d'emprar una idea en diferents contextos i de reflexionar críticament és més baixa. En aquest sentit, hi ha prop d'un 20% d'alumnes amb dificultats per examinar les parts d'un concepte i per transferir coneixements.

Gràfic 2 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives en el grup de participants. Informants: professorat

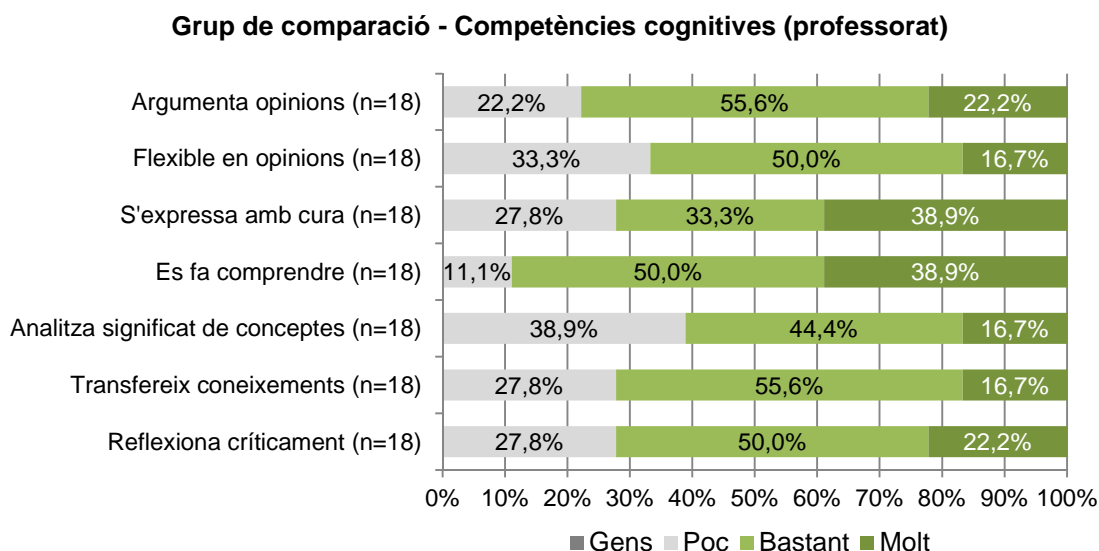
Segons el parer del professorat, els alumnes que no participen en el projecte Filosofia 3/18 compten també amb un bon domini de les competències cognitives. El percentatge de respostes favorables és superior a la proporció de respostes negatives per a tots els ítems considerats. Amb tot, amb relació als alumnes participants en el projecte, l'adquisició de les competències cognitives és més baixa. L'únic aspecte en què la proporció d'alumnes amb un molt bon nivell és majoritària correspon a la capacitat d'expressar-se i a la de fer-se comprendre, amb 38,9%. A la resta d'aspectes, el professorat està bastant d'acord que els alumnes posseeixen les habilitats que es pregunten al qüestionari.

De la mateixa manera que entre l'alumnat participant en el projecte Filosofia 3/18, els aspectes en què els alumnes tenen més dificultats són l'anàlisi del significat dels conceptes i la transferència de coneixements. Amb tot, el percentatge d'alumnes amb una escassa adquisició d'aquestes competències és més alt entre l'alumnat del grup de comparació que no pas en el grup que participa en el projecte (38,9% enfront d'un 22,2% i 27,8% enfront d'un 20,4%).

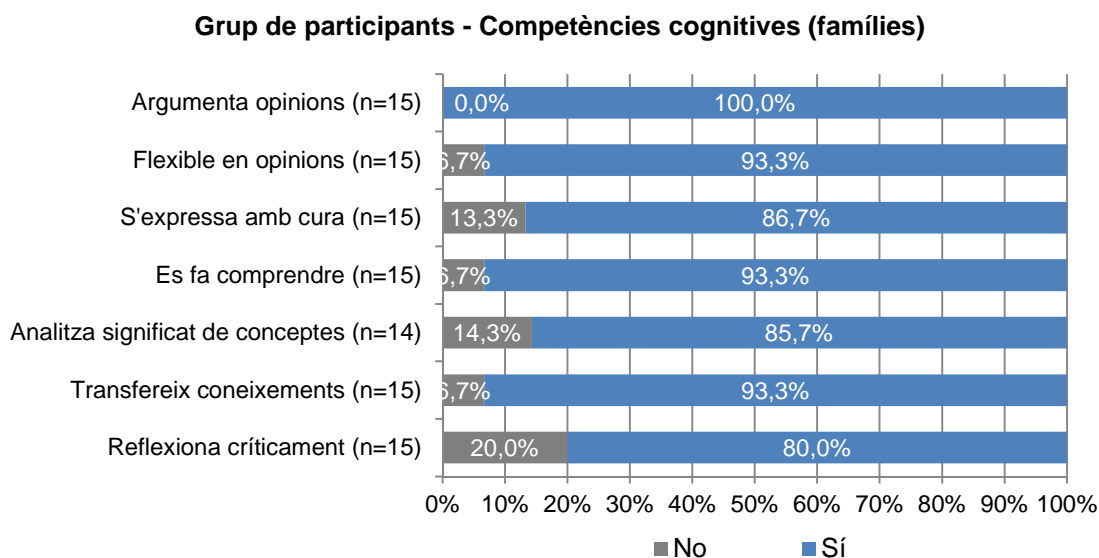

Finalment, destaca que prop d'un 28% dels alumnes que no formen part del projecte Filosofia 3/18 tenen problemes per pensar una idea o un concepte amb deteniment. En el grup que participa en el projecte, aquest percentatge és del 13,1%.

Gràfic 3 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives en el grup de comparació. Informants: professorat

Gràfic 4 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives en el grup de participants. Informants: famílies

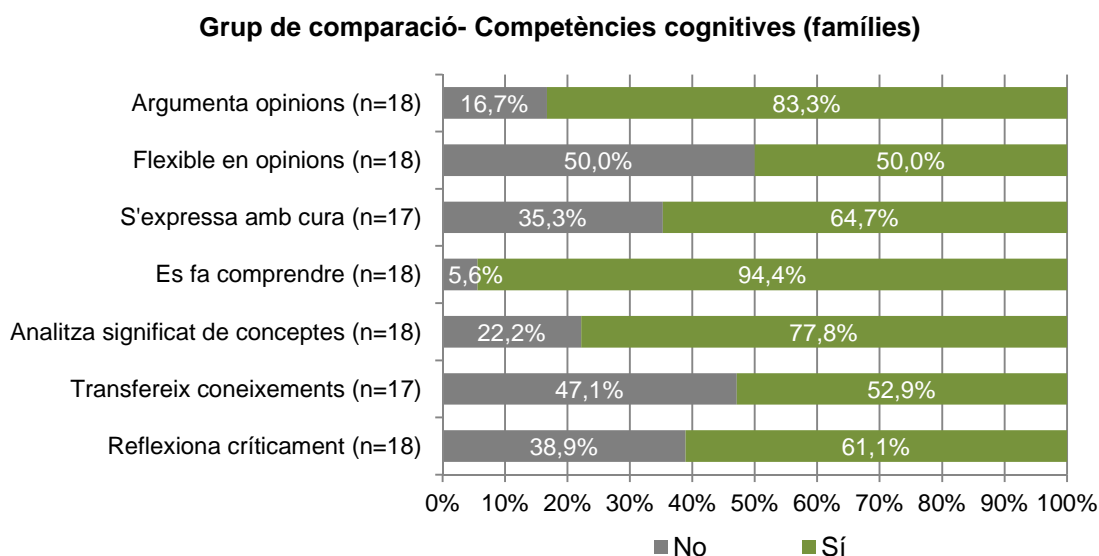
Segons les percepcions de les famílies, els alumnes que participen en el projecte Filosofia 3/18 són molt capaços de donar raons per demostrar o justificar una idea (100%), mentre que el 93,3% revela que els alumnes es mostren flexibles a l'hora de donar les seves opinions, de fer-se comprendre i de transferir coneixements.

Si bé entre les famílies dels alumnes participants el consens respecte l'assoliment de les competències cognitives és molt generalitzat, entre les

famílies del grup de comparació no hi ha una pauta de resposta única. El 94,4% creu que l'alumnat és capaç de fer-se comprendre i el 83,3%, que pot argumentar opinions.

En canvi, un alt 47,1% assenyala que els alumnes tenen dificultats per emprar idees en diferents contextos i el 50%, que els alumnes es mostren rígids a l'hora d'expressar les seves opinions. Aquestes opinions contrasten amb les expressades per les famílies dels alumnes participants, en què els percentatges són inferiors al 7%, tant en un ítem com en l'altre.

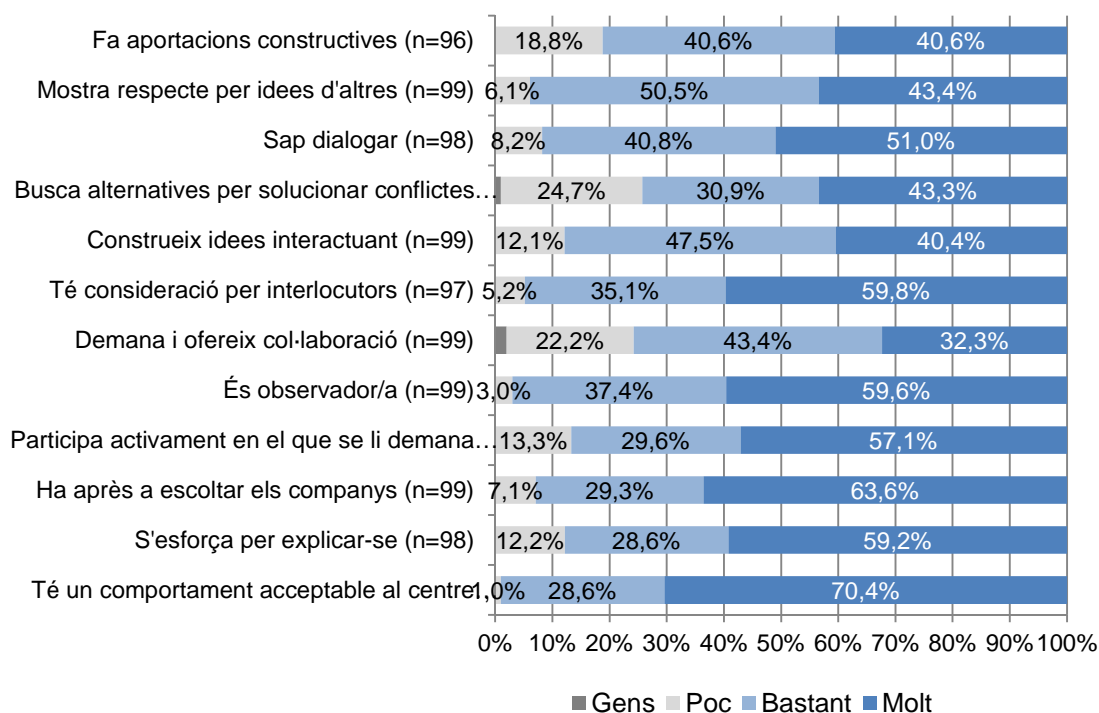
Gràfic 5 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives en el grup de comparació. Informants: famílies

S'analitzen tot seguit les competències actitudinals. Segons les percepcions del professorat, les competències que destaquen en els alumnes que participen en el projecte Filosofia 3/18 són el comportament al centre (70,4%), el fet d'haver après a escoltar els companys (63,6%) i tenir consideració pels interlocutors (59,8%). En canvi, les competències menys adquirides pels alumnes són la cerca d'alternatives per solucionar conflictes (43,3%) i el fet de demanar i oferir col·laboració (32,3%). Els percentatges entre parèntesis corresponen a l'alumnat que mostren un alt nivell en les competències actitudinals esmentades.

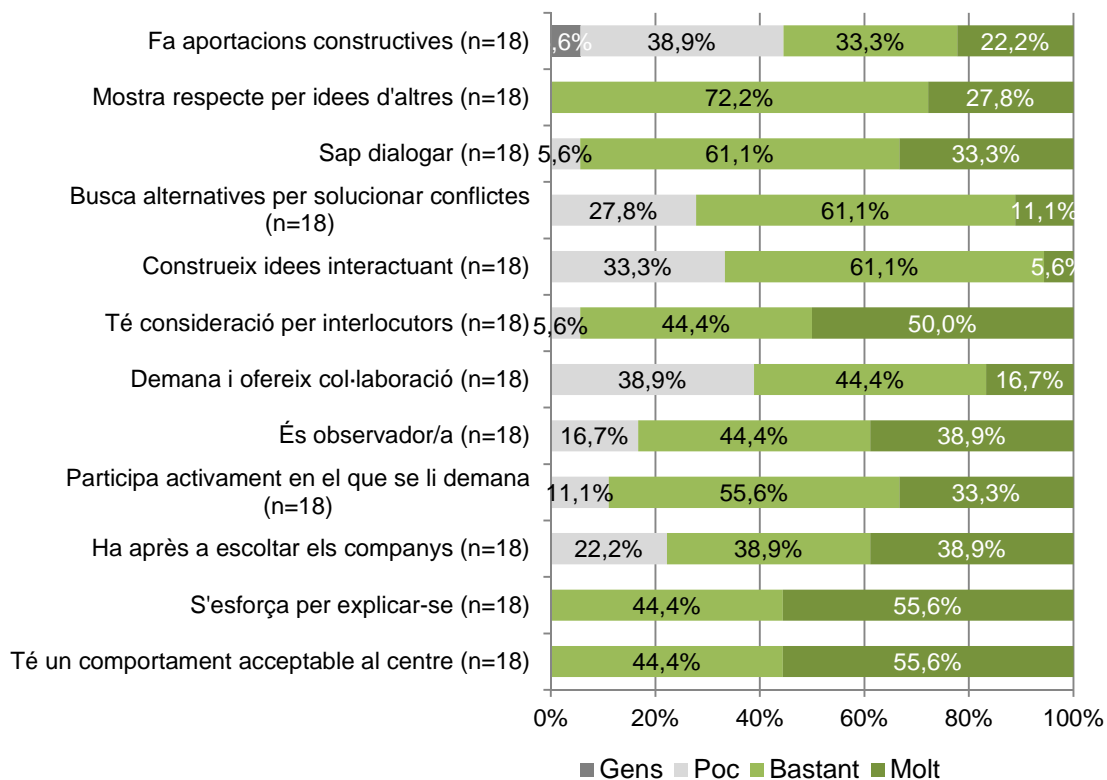
Gràfic 6 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals en el grup de participació. Informants: professorat

Grup de participants - Competències actitudinals (professorat)

Gràfic 7 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals en el grup de comparació. Informants: professorat

Grup de comparació - Competències actitudinals (professorat)

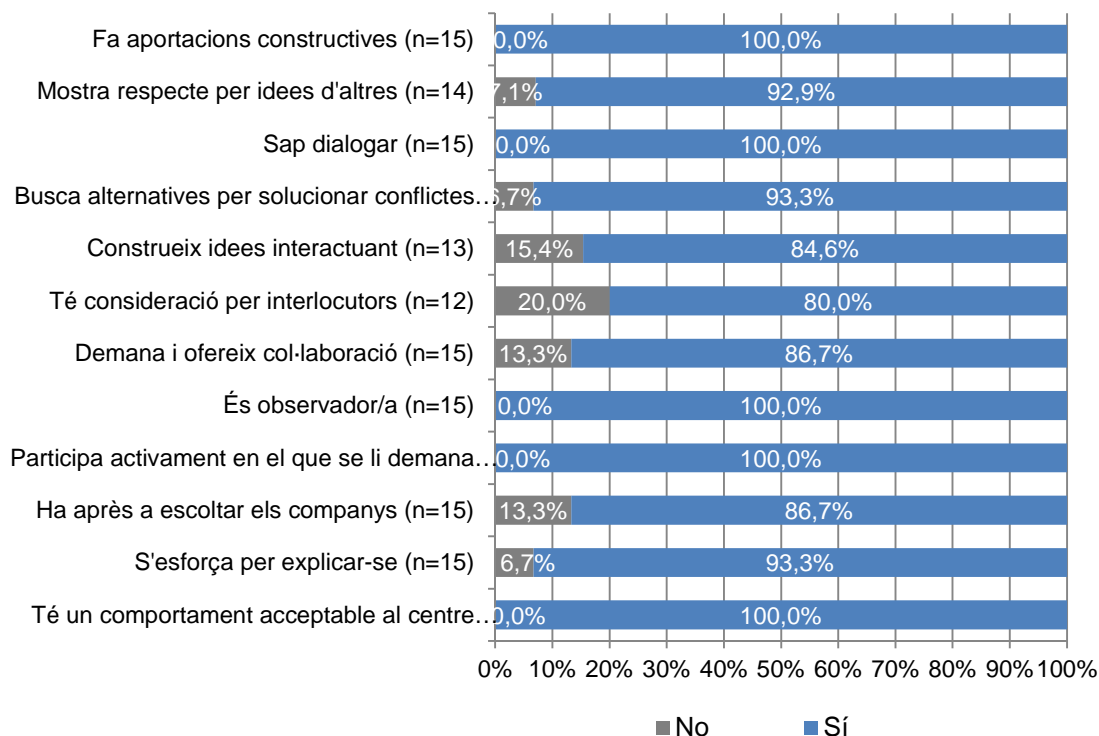

Entre els alumnes del grup de comparació, la percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals és més baix que entre els participants en el projecte Filosofia 3/18. Les competències menys adquirides per aquest col·lectiu són el fet de fer aportacions constructives (22,2%), demanar i oferir col·laboració (16,7%), buscar alternatives per solucionar conflictes (11,1%) i construir idees interactuant (5,6%). Els percentatges entre parèntesis corresponen a l'alumnat que mostra un alt nivell en les competències actitudinals esmentades.

Finalment, en la percepció de les famílies sobre l'assoliment de les competències actitudinals també hi ha diferències estadísticament significatives entre un grup i l'altre, tot i que les valoracions sempre són molt favorables al grup que participa en el projecte. Els ítems en què les diferències són més grans corresponen a la participació activa de l'alumnat en allò que se li demana (27,8 punts), en el fet de fer aportacions positives (27,8 punts) i en la capacitat de diàleg (22,2 punts).

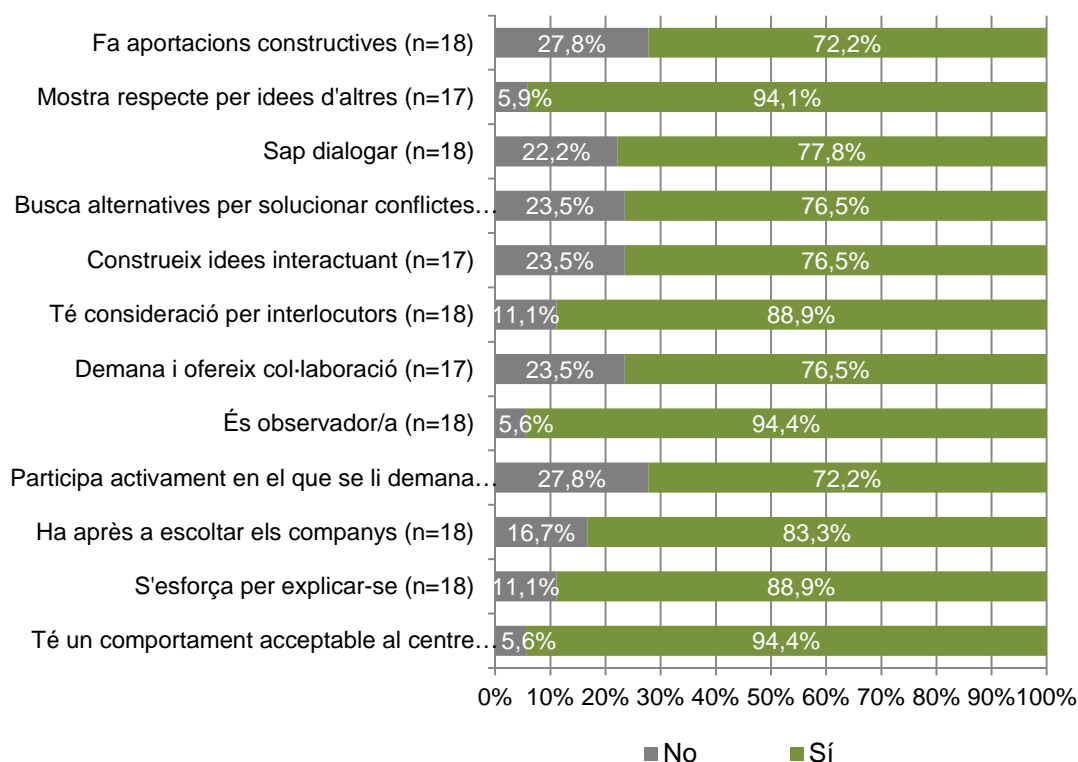
Gràfic 8 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals en el grup de participants. Informants: famílies

Grup de participants - Competències actitudinals (famílies)

Gràfic 9 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals en el grup de comparació. Informants: famílies

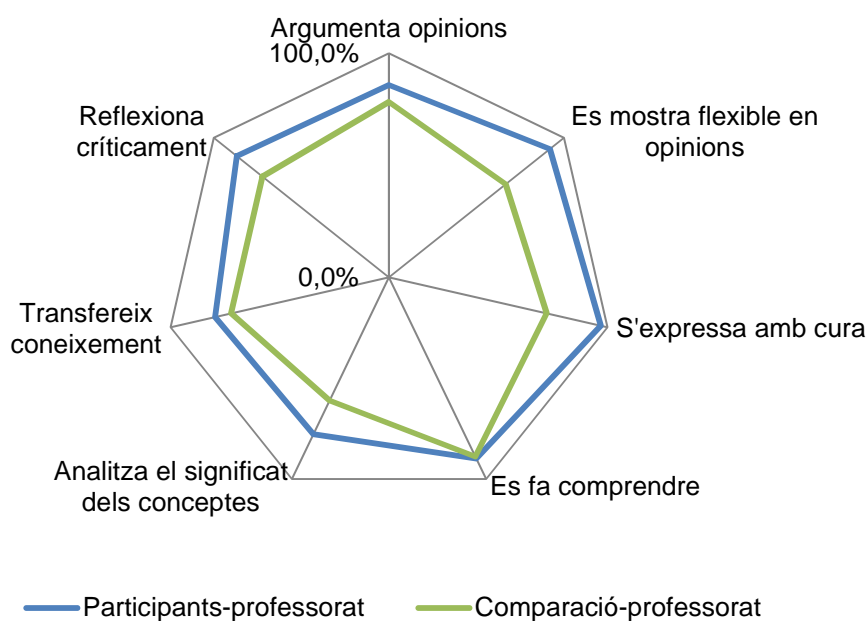
Grup de comparació- Competències actitudinals (famílies)

Per sintetitzar la informació, es presenten quatre gràfics radials.

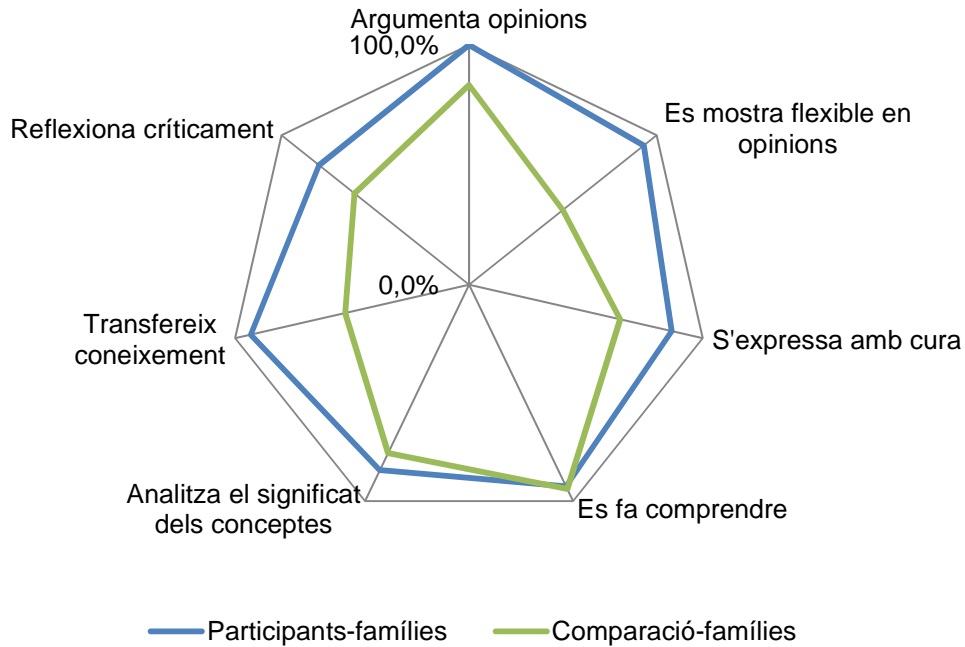
Gràfic 10 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives. Informants: professorat

Competències cognitives - professorat

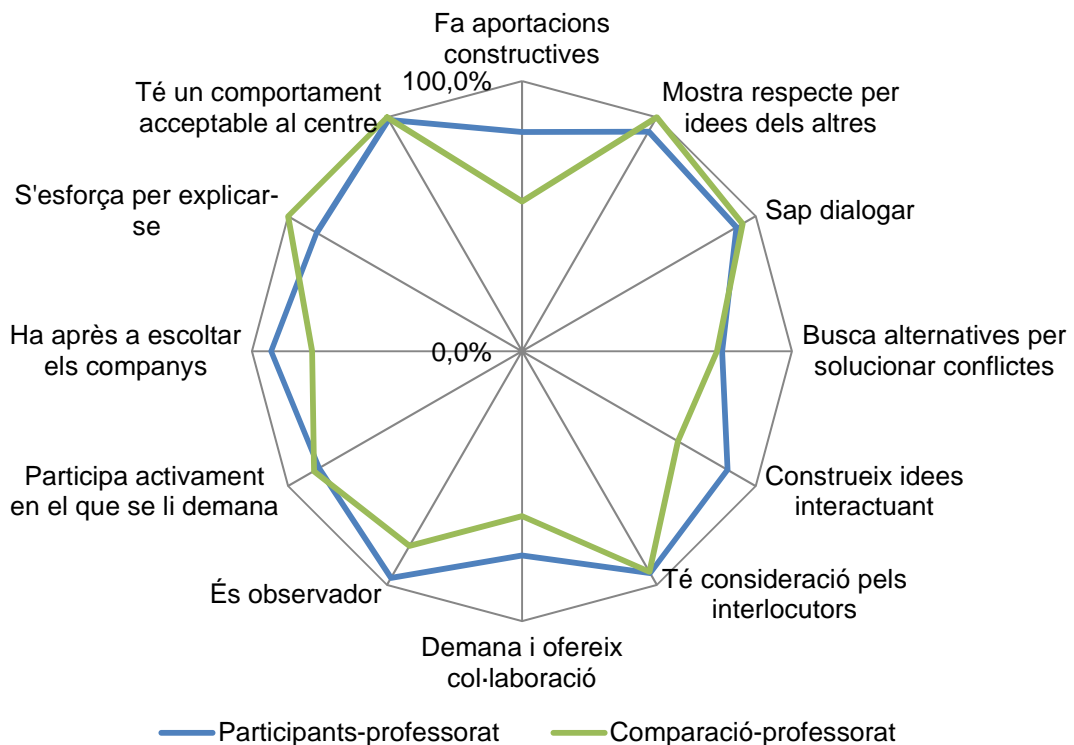
Gràfic 11 – Percepció del grau d'assoliment de les competències cognitives. Informants: famílies

Competències cognitives - famílies

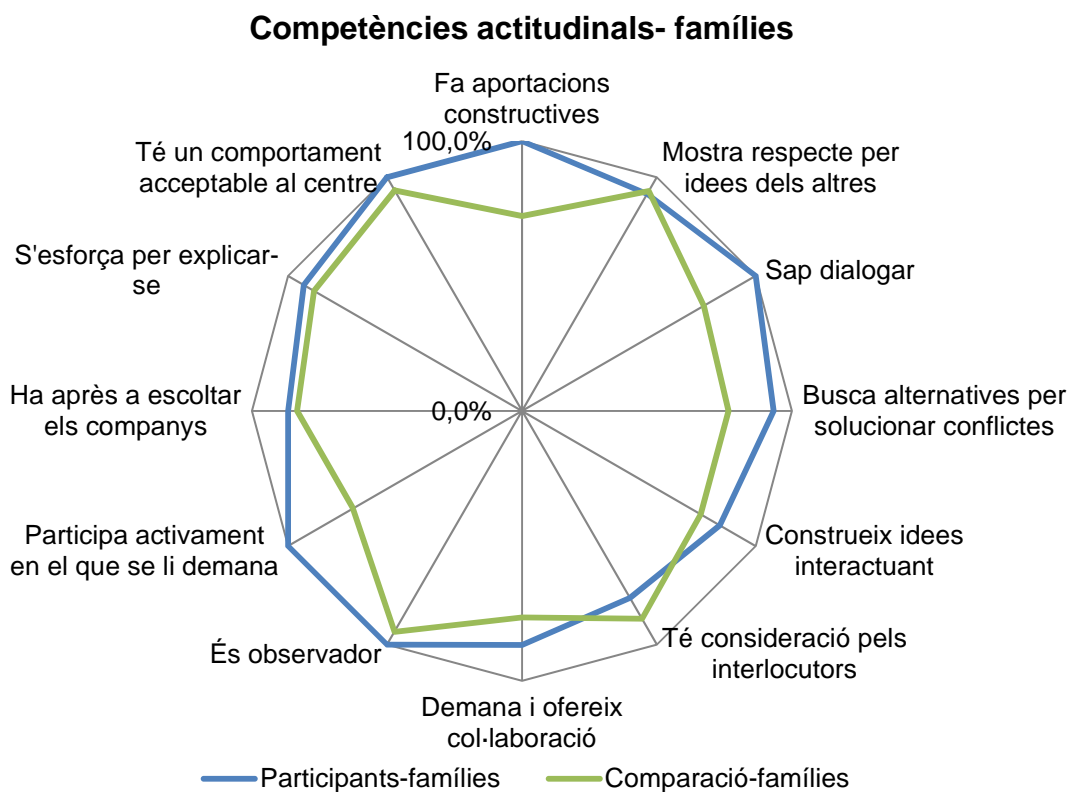

Gràfic 12 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals. Informants: professorat

Competències actitudinals- professorat

Gràfic 13 – Percepció del grau d'assoliment de les competències actitudinals. Informants: famílies

Finalment, s’analitza la correlació entre els ítems dels dos blocs: d’una banda les competències cognitives i, de l’altra, les competències actitudinals. L’objectiu d’aquest apartat és estudiar l’associació lineal que hi ha entre parelles d’ítems, per comprovar quines competències es reforcen mútuament.

Taula 3 – Correlacions entre els ítems de competències cognitives. Informants: professorat

		Correlacions percepció del professorat - competències cognitives					
		Argumenta les opinions	S'expressa amb cura	Es fa comprendre	Analitza el significat dels conceptes	Transfereix coneixements	Reflexiona críticament
Argumenta les opinions	Correlació	1	,517**	,635**	,603**	,477**	,697**
	N	117	116	116	117	116	117
S'expressa amb cura	Correlació	,517**	1	,686**	,689**	,641**	,606**
	N	116	116	115	116	115	116
Es fa comprendre	Correlació	,635**	,686**	1	,703**	,610**	,650**
	N	116	115	116	116	115	116
Analitza el significat dels conceptes	Correlació	,603**	,689**	,703**	1	,716**	,679**
	N	117	116	116	117	116	117
Transfereix coneixements	Correlació	,477**	,641**	,610**	,716**	1	,598**
	N	116	115	115	116	116	116
Reflexiona críticament	Correlació	,697**	,606**	,650**	,679**	,598**	1
	N	117	116	116	117	116	117

Els ítems referits a l'assoliment de la competència cognitiva mostren una elevada associació lineal en sentit positiu. Aquest fet es pot interpretar de la manera següent:

- L'alumnat que té un bon domini en algun dels ítems acostuma a tenir també un bon assoliment en d'altres competències cognitives.
- El treball amb una competència reforça l'assoliment d'altres competències. Per exemple, el fet de transferir coneixements i el d'analitzar el significat dels conceptes; el fet d'analitzar el significat dels conceptes i el de fer-se comprendre; el fet d'argumentar les opinions i el fet de reflexionar críticament.

La taula següent mostra les correlacions entre els ítems que mesuren les competències actitudinals. Els més correlacionats són: fer aportacions constructives i saber dialogar; buscar alternatives per solucionar conflictes; fer aportacions constructives; construir les idees interaccionant i esforçar-se per explicar-se.

Correlacions percepció del professorat - competències actitudinals													
		Fa aportacions constructives	Mostra respecte per les idees dels altres	Sap dialogar	Busca alternatives per solucionar conflictes	Construeix les idees interaccionant	Mostra respecte pels interlocutors	Demana i ofereix col·laboració	És observador	Participa activament en el que se li demana	Sap escoltar	S'esforça per explicar-se	Té un comportament acceptable
Fa aportacions constructives	Correlació	1	,400**	,724**	,678**	,733**	,388**	,605**	,581**	,692**	,337**	,674**	,229**
	N	114	114	113	112	114	113	114	114	113	114	113	113
Mostra respecte per les idees dels altres	Correlació	,400**	1	,497**	,338**	,364**	,630**	,421**	,361**	,232**	,556**	,297**	,443**
	N	114	117	116	115	117	115	117	117	116	117	116	116
Sap dialogar	Correlació	,724**	,497**	1	,624**	,693**	,441**	,504**	,546**	,657**	,436**	,606**	,336**
	N	113	116	116	114	116	114	116	116	115	116	115	115
Busca alternatives per solucionar conflictes	Correlació	,678**	,338**	,624**	1	,599**	,400**	,597**	,403**	,618**	,300**	,499**	,249**
	N	112	115	114	115	115	113	115	115	114	115	114	114
Construeix les idees interaccionant	Correlació	,733**	,364**	,693**	,599**	1	,442**	,633**	,616**	,653**	,386**	,725**	,317**
	N	114	117	116	115	117	115	117	117	116	117	116	116
Mostra respecte pels interlocutors	Correlació	,388**	,630**	,441**	,400**	,442**	1	,628**	,447**	,281**	,721**	,299**	,559**
	N	113	115	114	113	115	115	115	115	114	115	114	114
Demana i ofereix col·laboració	Correlació	,605**	,421**	,504**	,597**	,633**	,628**	1	,458**	,480**	,412**	,501**	,374**
	N	114	117	116	115	117	115	117	117	116	117	116	116
És observador	Correlació	,581**	,361**	,546**	,403**	,616**	,447**	,458**	1	,617**	,473**	,481**	,397**
	N	114	117	116	115	117	115	117	117	116	117	116	116
Participa activament en el que se li demana	Correlació	,692**	,232**	,657**	,618**	,653**	,281**	,480**	,617**	1	,303**	,684**	,307**
	N	113	116	115	114	116	114	116	116	116	116	115	115
Sap escoltar	Correlació	,337**	,556**	,436**	,300**	,386**	,721**	,412**	,473**	,303**	1	,327**	,694**
	N	114	117	116	115	117	115	117	117	116	117	116	116
S'esforça per explicar-se	Correlació	,674**	,297**	,606**	,499**	,725**	,299**	,501**	,481**	,684**	,327**	1	,276**
	N	113	116	115	114	116	114	116	116	115	116	116	115
Té un comportament acceptable	Correlació	,229**	,443**	,336**	,249**	,317**	,559**	,374**	,397**	,307**	,694**	,276**	1
	N	113	116	115	114	116	114	116	116	115	116	115	116

6. CONCLUSIONS

Conclusions en relació amb les competències desenvolupades durant el projecte

Segons la percepció dels informants, les competències cognitives i actitudinals dels alumnes que participen en el projecte Filosofia 3/18 són més altes que les dels companys que no hi participen. Aquesta percepció és compartida tant pel professorat com per les famílies dels alumnes.

D'acord amb les percepcions del professorat, els alumnes participants en el projecte Filosofia 3/18 han adquirit les competències cognitives que s'inclouen en el qüestionari. En tots els ítems, el percentatge de professors que fan una valoració positiva és més alt que el percentatge d'opinions desfavorables.

Les famílies dels participants en el projecte Filosofia 3/18 afirmen que els alumnes compten amb la majoria de les competències cognitives que es relacionaven al qüestionari.

El professorat creu que els alumnes que han participat en el projecte Filosofia 3/18 compten amb un bon domini de les competències actitudinals que es valoraven al qüestionari.

Els aspectes més positius que es valoren després de l'aplicació del programa són els següents:

- Pràcticament la meitat dels alumnes comptarien amb un nivell molt alt a l'hora d'expressar idees de forma oral o escrita, de fer-se comprendre, de donar raons que demostren o justifiquen una idea i de desenvolupar ordenadament una idea o un concepte.
- Destaquen, especialment, el comportament dels alumnes en el centre, el fet d'haver après a escoltar els companys i a tenir consideració pels interlocutors.

Els aspectes menys positius que es valoren després de l'aplicació del programa són els següents:

- Hi ha prop d'un 20% d'alumnes del grup de participants amb dificultats per examinar les parts d'un concepte i transferir coneixements.
- Prop d'un 28% dels alumnes que no formen part del projecte Filosofia 3/18 tenen problemes per pensar una idea o un concepte amb deteniment.
- Les competències de tipus actitudinal menys adquirides pels alumnes de grup de participants són la cerca d'alternatives per solucionar conflictes i el fet de demanar i oferir col·laboració.

Les correlacions o associacions més destacades en la competència cognitiva del grup de tractament són:

- El fet de transferir coneixements i analitzar el significat dels conceptes.
- El fet d'analitzar el significat dels conceptes i fer-se comprendre.
- El fet d'argumentar les opinions i reflexionar críticament.

Les correlacions o associacions més destacades en la competència actitudinal del grup de tractament són:

- Fer aportacions constructives i saber dialogar.
- Buscar alternatives per solucionar conflictes i fer aportacions constructives.
- Construir les idees interaccionant i esforçar-se per explicar-se.

Analitzades les percepcions dels informants, les competències utilitzades que es valoren més positivament són les següents:

- Participació activa de l'alumnat.
- El respecte a les normes de convivència.
- El respecte al parer dels altres.
- La reflexió crítica de les idees.
- El suport als companys.
- El treball en equip.
- El paper dinamitzador del professorat en el procés d'aprenentatge de l'alumnat, tant en la conducció de la reflexió filosòfica com en l'extracció de conclusions i idees.

Aspectes que funcionen correctament i que cal consolidar

Analitzades les percepcions dels valorants, es constata que els aspectes del projecte Filosofia 3/18 que funcionen correctament i que cal consolidar són els següents:

- Rol de les mestres en la conducció de les sessions de treball deixant el protagonisme a l'alumnat.
- Interiorització de les normes de convivència a l'aula.

- Motivació de l'alumnat mitjançant exercicis pràctics.
- Respecte entre l'alumnat.
- Utilitat d'aquest projecte per facilitar la transició a la vida adulta i millorar el rendiment acadèmic.

Aspectes a millorar

Per contra, els aspectes a millorar són els següents:

- Integració de les diferents àrees curriculars.
- Transferibilitat de les diferents estratègies metodològiques a les àrees curriculars.
- Continuïtat del projecte a l'educació secundària obligatòria i postobligatòria.
- Implicació de les famílies en el desenvolupament del projecte en el centre.

7. CONSIDERACIONS FINALS

1. Aquest projecte presenta unes característiques tècniques que el fan molt útil per a la millora de les aptituds i les actituds de l'alumnat. Aquesta utilitat es manifesta també en la TRANSVERSALITAT a qualsevol àrea curricular i la TRANSFERIBILITAT a contextos que van més enllà de l'aula.
2. Aquest informe permet definir una estratègia metodològica de caràcter individualitzat per identificar, avaluar i potenciar aquelles competències que s'han de consolidar en el temps per a aquella tipologia d'alumnes que ja les mobilitzen (les competències) i per millorar-les en aquells casos que calgui fer-ho.
3. Seria convenient elaborar una guia metodològica que orienti l'aplicació d'aquest programa als centres.
4. Caldria establir una estratègia de continuïtat del projecte.
5. Seria bo de combinar aquest programa amb el de COMconèixer per la seva complementarietat d'objectius i estratègies.

8. BLIOGRAFIA

DE PUIG, I. (2011). «Avaluant el projecte a les aules. Curs 2009-2010». *Butlletí Filosofia 3/18*, 87, 2-11.

GRUPIREF (2006). *Què és el projecte Filosofia 3/18?*
<http://www.grupiref.org> [data de consulta: juliol de 2011].